

Skulu vit »skrappa« føroyskt?

Harra blaðstjóri!

Sosialurin brúkar vanliga eitt hampiliga gott føroyskt mál. Men 25. februar stendur í blaðnum ein grein við yvirskriftini »Føroyameistaraskipið í talv«. Longur niðri í somu grein verður henda vendingin uppafturtikin: »Kappingin um føroyameistaraskipið í talv ... fer fram ...«. 99% av øllum føroyingum høvdu

festi, sum Tjaldrið altið hevur sýnt og framvegis sýnir.

Og skulu vit framvegis byggja hetta land, er tað avgerðandi neyðugt, at vit umaftur og umaftur sýna tað diri og tann reystleika, sum Tjaldrið upp undir hvarja Grækarismessu sýnir, frá tað leitar ta longu leiðina frá Afrikastrondini yvir land og hav til Føroyar.

Nevnt varð í fyrstuni, at fuglurin er eitt prýði fyrri land okkara, og rætt er tað. Heiðafuglurin, smáfuglurin og bjargafuglurin eru til miki- prýði í bo og haga, í björgunum og kring strendur okkara, eins og fugla- ljoðið er ein sonn frøði fyrri oyra.

Ein slíkan dag sum henda, vildi tað verið upp á sitt pláss, at mint okkum á herrópið um, at lata heiðafuglar og smáfuglar fáa frið. Men ikki nóg mikið við tí. Um tað prýði, sum fuglurin er veruliga skal koma til sín rætt, er tað avgjørt neyðugt, at vit fara væl um okkara náttúru.

Her megu vit taka bardagan upp imóti teirri náttúrudálking, sum seinastu árin hevur gjørt seg galdandi, tí føroyska náttúran er karmurin um tann vakurleika, sum føroyska fuglalívðið er. Og frá skaparans hond er okkara náttúra vøkur. Men tað verður okkara uppgáva at halda hana reina.

Tey sum liva byggja land. Vit umleið 40.000, sum í dag liva á hesum oyggjum, vit byggja Føroyar. Men kortini er tað so, at hvørt ættarliði byggir á annað. Vit fingja landið í arv frá fedrunum og vit skulu lata tað víðari til eftirkomarar.

Latum okkum á hesum Grækarismessuheldi seta okkum fyrri, at vit øll eftir ferimuni skulu royna at virka so, at vit kunnu lata landið frá okkum aftur, í eitt sindur betri standi enn tað var í, tá vit tóku við.

Vit skulu seta okkum fyrri at útbyggja landið á øllum økjum. Vit skulu seta okkum fyrri at gera náttúruna reinari enn hon er. Vit skulu seta okkum fyrri at gera landið betri at liva í. Og vit skulu seta okkum fyrri at gera okkara samfelag rættvisari.

Men til hetta krevst, at vit eins og Tjaldrið sýna trúfesti, diri, reystleika og rættleiti.

Eyðnast hetta, hava vit fyrri ein part gjørt okkara skyldu imóti næsta okkara og imóti okkara eftirkomarum.

Við hesum orðum vil eg takka tykkum fyrri, at eg fekk tann heiður, at flyta roðu fyrri tykkum her í dag. Til seinast vil eg ynskja hesi bygd og hesi oyggj eitt gott vár og eitt gott summari og bliðan byr víðari fram.

Takk fyrri.

sagt og skrivað »Føroyameistaraskipið í talvi«. Er tað ov nógv at krevja, at okkara blaðmenn duga málið í hvussu so er líka so væl sum og helst betur enn fjöldin? Og í hvussu so er ikki verri?

Blaðstjórin á Dagblaðnum, sum nú á døgum sær kommunistar á hvørjum vegamóti, tekur í eini grein í Dagblaðnum 6. februar soleiðis til, at »tað er ikki hvør landbrúkskonsulent, sum ...«. Allir føroyingar, alto allur uttan hann, høvdu skoytt hvorfalsendingina »ur« uppi og sagt »konsulentur«. Og eydnast tað nakrantíð honum og hansara partamonnum at seta á stovn ein dómstól til kanningar av føroyskum virkseimi, eins og ideologisku skyldmenn hansara gjordu í USA í fimtiárunum, fara teir helst at spyrja: »Ert tú kommunist?«. Men allir føroyingar, alto allur uttan hann, høvdu sagt: »Ert tú kommunistur, ella sosialistur, ella fascistur?«. Kenna okkara røttføroysku blaðmenn tað sum eitt kall at ryggbróta føroyskt við at leggja burtur nettup tað, sum ger tað til eitt eyðkent mál — endingar, bendingar og syntaks?

Í Dagblaðnum 20. februar lesa vit, at Patricia Hearst var »tvingin at vera við«. Føroyingar høvdu sagt »tvingað«. Í sama blaði stendur ein stubbi um Grýlutáttin »frá Saksun«. Øll onnur høvdu sagt »úr Saksun«. Meðan Dimmalætting, so sambandsk og afturhaldshugað hon er, skrivur eitt hampiliga gott føroyskt mál, og meðan bæði 14. September og Sosialurin royna at vanda sær um málið, hevur Dagblaðið gjørt tað bragd at skapa eitt heilt nýtt mál, sum óivað hevði verið heiminum til stórt gagn og tryggað blaðstjórnunum fastan sess í vøkshollini hjá Madame Tusseaud, um vit ikki frammanundan høvdu esperanto. Á hesum máli, sum er ein væl rørdur vavgreyttur av vánaligum enskum, vánaligum danskum og einum undarliga avbronglaðum, primitivum havnarmáli, giftast fólk ikki, nei, tey verða mixað (Dagblaðið 20. aug. 1975). Og teir, sum hetta mál hava uppfunni, hava ikki slept øllum tjóðskaparligur hugsjónum, nei, teir hava droppað tær (13. febr. 1976). Og teir hava ikki vrakað sitt móðurmál, nei, teir hava skrappað tað (4. febr. 1976). Tað fyrsta av hesum orðunum finst mær vitandi ikki í føroyskum, tað næsta verður brúkt av summum, men hevur ikki fingið fótin fastan í málinum, og tað triðja, »scrape«, ið merkir »vraka, koyra burtur«.

Dagblaðsmenninir hava uppi-borið eitt herðaklapp. Teir hava gjørt sær ómak. Høvur tú eina enska og eina danska »slang«-orðabók hjá tær, kanst tú við títt og slít stava teg íggjnum teirra greinir, men sjálvt tá gongur streitlið. Ein kemur at hugsa um beprizoray, teir ráu ófýggjakkropparnar, stórbýarins mentunarleysa og kenslukalda grugg, í bókini »Clockwork Orange« eftir Anthony Burgess. Teir høvdu eisini eitt mál, sum ikki var fyrri hampafólk, sum arar teir

og teirra harkalið skiltu. Tey líkjast hvørjum øðrum, hesi bæði harkaliðini — og tað ikki bara málsliga.

Eitt livandi mál stendur sjálvandi ikki í stað. Tað broytist, bústast, mýkist. Verður ávirkað, ljóðliga, í orðatilfari og í bending, innanifrá og uttanifrá. Hetta er, sum tað eigur at vera. Men er ávirkanin ov sterk, og verður einki gjørt fyrri at steða henni, avskeplast málið, til tað ikki er til at kenna aftur. Hetta hendi við t.d. vesturtýskum aftaná 2. heimsbardaga. Tað reina, mergjaða málið hjá Luther og Goethe avskeplastist, takkað veri amerikonsku hersetingini, og teirri mentunarligu spilloju, sum skolaði inn yvir landið í hølunum á henni, til ein máls-ligan vavgreytt, sum av røttum kann kallast tysk-amerikansk. Ávirkanin kann eisini vera so sterk, at málið ikki bert fer av lagi, men hvørur. Hetta hendi við t.d. heltendiskum. Og fer kanska eisini at henda við grønlandskum.

Føroyskt er í dag í somu støðu sum týskt eftir 2. heimsbardaga. Og við tað at tað ikki er eitt heimsmaal, men eitt evarska litið málóki, er tað lættari at renna um koll. Tann mentunarliga, og tí eisini málsliga, ávirkanin uttanifrá L. Det Betste, James Bond, Superman, Jesus Christ Superstar, alt hetta anglo-amerikanska stakkalastásið — er vaksandi og fer, so skjótt sum vit fáa sjónvarp, at floyma ótálmað inn í at kalla hvørt hús í Føroyum. Aður í tíðini var mál-røkt ein sjálfvylgja, ein fastur táttur í uppalgingini. Sum börn

Frelsunnarherurin var fyrstur

Í mikudagssosilainum var ein frálik frásagn úr Fuglafirði í

samband við havnavigsluna síðsta mánadag. Har vóru fleiri

FØROYA

BANKI

banki FØROYA

VELTING

saksing av hava-stykkjum og t.d. eplaveltum verður gjørt við motorfresara. Sigði frá sum skjótast.

Ringið 12946 (eftir kl. 17)

Sosialurin

— altið bestur!

Víkingasynir

Eg var ikki til, tá tit lögdu á fjørðin, tann dag, øll í eldi vóð jørðin. Eg læs tykkara kvæði sum skaldini kvóðu — hvussu stoltir á bunka, kring merkið tit sóu — tit sóu tað enn, meðan dekk runnu blóðug.

Men søgan kann lesast av teimum móðu, sum tó bóru bød í bý: tað var ikki fyrst og fremst tí, so ungt tit livið uppgóvu ...

Herman

fingu vit at vita, at soleiðis og soleiðis eitur tað, og soleiðis og soleiðis ber ikki til at málbera seg. Í dag er málrokt ikki ein sjálfvylgja, men livsneyðug. Eins og kapitalismen ferir við sær samanhald millum verkamenn og síðani støttastrið, ferir tann málsliga dálking og útarming, sum er hennara mentunarliga yvirtrom, við sær málrokt og málvernd.

Vit, sum halda hesa málrokt og málvernd vera neyðuga, loyva okkum at tala at, tá blaðstjórnir á Dagblaðnum, hesin trojanski hesturin hjá peningavaldinum, hesir anglo-amerikonsku skelmaðkarnir, eta okkum upp, málsliga og mentunarliga, innanifrá. Og vit loyva okkum at spyrja: Hvønn rætt hava hesir óvitarnir til, við einum blaði, sum kemur í meira enn helmingin av øllum føroyskum heimum, at noyða teirra privata, ráa, óføroyska orðalag inn á eina heila tjóð?

Hanus Andreassen

Viðmerking: syntaksur: reglur fyrri setningsgerð.

myndir, m.a. meðni Hornorkestrið í Fuglafirði spældi.

Tað var teksturin til hesa mynd — »Í Fuglafjarðar Hornorkestri, ið spældi undir hátíðarhaldinum, spæla eisini nakrar ungar gentur. Óivað tær einastu hornblástakvinnur í Føroyum« — sum ikki er heilt samsvarandi veruleikanum. Tað er gleðiligt og hugvekjandi at hornorkestrið í Fuglafirði hevur ungdomin uppi, men tað er ikki beint, at hetta eru tær einastu hornblástakvinnur í Føroyum.

Øll vita, at Frelsunnarherurin í Føroyum gjøgnum í hvussu er meginpartin av teimum hálvt-hundrað árunum, hann hevur á baki, ikki bara hevur havt hornorkestrur sum ein tíðandi part av sinum arbeiði, men tað er væl eingin onnur organisation, sum hevur havt kvinnurnar so nógv við í hornblástri, sum henda.

Tað hevði ikki verið av vegnum um Sosialurin læt mynda-takara sín fara oman á Vaglið sunnudagin, so hevði verið skjótt at yvirbevist bæði blaðmenn og lesarar blaðsins, at har eru blástakvinnur, men tær hava verið uppi orkestrinum í eini 40 ár.

j.l.

NB: Tað er væl einki orkestrur í landinum, sum hevur spælt so nógv úti í tí fria, sum frelsunnarherurin og væl altið við kvinnuligum luttakarum.

Skulu tygum seyma

er tað altið ein góð byrjan at fara inn á

BERNINA seymimiðstöðina

har alt fæst til seyming á einum stað: nálir til øll endamál, tráur í øllum litum, mynstur, lynlås, knappar, spennir, lappar, bendlar, bordar, skrábond, blondur, kragar, skinnkantar, merkir, strúki-betrek, strúki-brettir, strúki-jørn, saksar, (eisini til vinstur handi), plastikkeskjur til trá, skín og beltir o. a. og nógv onnur smátung.

Marjun Heimá
C. Ploensgøta 4
tlf. 12531

